

Circular 1/2001, de gestió del voluntariat als centres penitenciaris de Catalunya

Exposició de motius

La Constitució disposa al seu títol preliminar que els poders públics facilitaran la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social. La Constitució estableix que la privació de llibertat està orientada a la reeducació i la reinserció social. La Llei orgànica 1/1979, de 26 de setembre, general penitenciària, diu que les institucions penitenciàries tenen com a fi primordial, entre d'altres, la reeducació i la inserció social dels sentenciats a penes i mesures penals privatives de llibertat. Els ciutadans, per mitjà de les associacions de voluntariat, participen i col·laboren directament en la consecució d'aquests objectius.

El Reial decret 190/1996, de 9 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament penitenciari, a l'article 62 defineix la participació i col·laboració de les ONG i d'altres entitats de caire social dedicades a assistir els interns, i regula els acords de col·laboració com a eines fonamentals per al desenvolupament d'aquesta cooperació.

El Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre, pel qual s'aprova la refosa de les lleis 12/1983, de 14 de juliol, 26/1985, de 27 de desembre, i 4/1994, de 20 d'abril, en matèria d'assistència i serveis socials, estableix a l'article 38, la necessitat de fomentar des de les administracions públiques la solidaritat entre les persones i grups mitjançant la col·laboració del voluntariat en les actuacions socials, i planteja la necessitat de reglamentar la no-interferència entre el sector professional i el voluntariat.

La Llei 25/1991, de 13 de desembre, per la qual es crea l'Institut Català del Voluntariat, fa referència a la participació solidària dels ciutadans en actuacions de voluntariat, les relacions entre els voluntaris i les organitzacions en les quals s'integren; declara com a principis, entre d'altres, la llibertat i l'autonomia del voluntariat respecte als poders públics. Aquests principis han d'ésser respectats i potenciats, vetllant a l'hora perquè es garanteixi el compliment de la legislació i la responsabilitat que aquestes entitats assumeixen davant la societat i, finalment, expressa que l'acció voluntària, lliure i compromesa de molts ciutadans per a la millora constant de les condicions de vida i per a la defensa i el creixement de la societat i la cultura catalanes ha constituït un element essencial en la configuració de Catalunya com a país amb una identitat pròpia.

La Llei 7/1997, de 18 de juny, d'associacions, que té per objecte la regulació jurídica i el foment de les associacions que són competència exclusiva de la Generalitat, diu que les administracions públiques de Catalunya han de

promoure l'associacionisme i facilitar el desenvolupament de les associacions que persegueixen finalitats d'interès social, tot respectant-ne la llibertat i l'autonomia envers els poders públics. Així mateix, les administracions públiques han d'oferir la informació necessària i els instruments de col·laboració a les persones que pretenguin emprendre qualsevol projecte associatiu.

La Resolució 98/V, del Parlament de Catalunya, sobre la Carta del voluntariat de Catalunya, adoptada en la sessió de la Comissió de Política social, tinguda el 29 de maig de 1996, fa seva la Carta del Voluntariat, que proclama els drets i deures dels voluntaris.

Des de fa anys, a Catalunya s'ha anat consolidant la prestació de diferents tipus de serveis als centres penitenciaris per part de persones que els ofereixen de forma voluntària i que ocupen un espai, un temps i un tipus d'activitat que en molts casos són imprescindibles per portar a terme l'objectiu fonamental dels serveis penitenciaris, com són la inserció social i la normalització de la convivència en la comunitat de les persones que han estat privades de llibertat.

És per això que ara cal ordenar la col·laboració i les actuacions dels diferents grups de voluntariat i entitats que participen en els centres penitenciaris i en les comissions d'assistència social penitenciària, emmarcant l'acció voluntària en el seu projecte d'intervenció amb la definició de les funcions del voluntariat que hi intervé, de manera que es vinculi la seva tasca a les demandes de cada centre penitenciari i de cada comissió territorial. S'han de coordinar els diversos grups, entitats i persones del voluntariat amb els diferents col·lectius de professionals per tal de validar i millorar-ne la prestació.

1. Objectius

L'Administració penitenciària de Catalunya, vistos els preceptes legals anteriors, ha de:

- a) Fomentar la col·laboració de les institucions i associacions dedicades a la ressocialització i ajuda dels interns i alliberats, per tal de consolidar els vincles necessaris entre la comunitat i les persones sotmeses a mesures penals privatives de llibertat, i establir l'actuació del voluntariat als centres penitenciaris i a les comissions territorials d'assistència social penitenciària concretant la relació i la coordinació que les diferents entitats de voluntariat han de mantenir amb els centres penitenciaris, les comissions territorials i amb els professionals dels diferents àmbits d'actuació.
- b) Ordenar i facilitar l'accés i el control als centres penitenciaris dels voluntaris per mitjà de la gestió i el desenvolupament de l'aplicació informàtica de gestió de voluntaris.
- c) Estructurar, en relació amb les necessitats que s'han d'atendre, els diferents grups de voluntariat, el nombre de voluntaris, l'assignació a les àrees o

àmbits de treball dels professionals, amb la creació d'un equip de voluntariat definit vinculat als diferents professionals que conformen els equips multidisciplinaris i els equips de les comissions territorials d'assistència social penitenciària.

- d) Definir els criteris que cal considerar en relació amb les diferents intervencions dels voluntaris.
- e) Establir el procediment de gestió del voluntariat al centre penitenciari per tal de coordinar les diferents intervencions.

2. Definició del voluntariat

Als efectes d'aquesta circular i d'acord amb el que disposa l'article 2 de la Llei 25/1991, de 13 de desembre, per la qual es crea l'Institut Català del Voluntariat, s'entén per voluntariat el conjunt de les persones que efectuen una prestació voluntària i lliure de serveis cívics o socials, sense contraprestació econòmica, dins el marc d'una organització estable i democràtica que comporti un compromís d'actuació a favor de la societat i de la persona. S'entén per entitat de voluntariat l'entitat que té per objectiu treballar per als altres en la millora de la qualitat de vida, que és integrada majoritàriament per voluntaris i que constitueix una organització autònoma sense afany de lucre.

3. Procediment

A través d'aquesta circular s'ordena el procediment intern per a la tramitació de la documentació que l'esmentat article 62 del Reglament penitenciari preveu i que fa referència als requisits següents:

3.1. Les entitats i associacions públiques o privades que desitgin intervenir en l'entorn penitenciari han d'estar inscrites en el registres corresponents de la Generalitat de Catalunya i presentar una sol·licitud de col·laboració a la Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació. Aquesta sol·licitud ha d'anar acompanyada del programa d'intervenció previst, que ha de tenir una descripció d'aquests aspectes:

- a) objectius del programa
- b) temps de durada del programa: calendari i horaris
- c) població objecte de la intervenció
- d) relació i identificació dels voluntaris i tasca que duen a terme dins del programa

- e) mitjans materials i personals
- f) cost econòmic i finançament
- g) indicadors d'avaluació dels resultats del programa
- h) en matèria de cobertura de riscos, han d'acreditar la subscripció d'una pòlissa d'assegurança, adequada a les característiques i circumstàncies de l'activitat desenvolupada pels voluntaris, que cobreixi els riscos d'accident i malaltia derivats directament de l'exercici de la seva activitat voluntària
- i) compromís de la devolució de la credencial a requeriment de la Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació
- j) certificació d'inscripció en el registres oficials corresponents

3.2. Presentat el programa a la Direcció General, el Servei de Rehabilitació demanarà a la direcció del centre penitenciari o de la comissió territorial d'assistència social penitenciària (CTASP) que correspongui que la junta de tractament o l'òrgan competent de la CTASP valori la intervenció proposada i emeti un informe on es recullin i motivin, si escau, els apartats del programa amb els quals es dona desacord o no es considerin adients i aquells altres que es considerin necessaris per al seu bon èxit.

3.3. Rebuda la informació a la Direcció General de Serveis Penitenciaris, es farà l'estudi del programa i dels informes rebuts. Un cop aprovada la intervenció, s'ha de fer l'anotació en el Registre Especial d'Entitats Col·laboradores de la Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació, de l'associació col·laboradora i dels voluntaris. La resolució s'ha de notificar al centre penitenciari i a la comissió d'assistència social penitenciària (CTASP) que correspongui i a l'entitat sol·licitant.

3.4. La Direcció General de Serveis Penitenciaris determina el model de credencial de voluntaris per a tots els centres penitenciaris de Catalunya i les CTASP, i facilita les credencials dels voluntaris quan siguin aprovats els programes.

3.5. Un cop aprovat el programa d'intervenció proposat per l'associació i rebuda la resolució en el centre penitenciari o a la comissió territorial d'assistència social penitenciària, s'han d'omplir les credencials dels voluntaris, que inclouran una fotografia seva i la signatura. Completades les credencials, cal que passin a signatura del director del centre o del director de la CTASP. Les credencials no es lliuraran als voluntaris, sinó que han de romandre al centre penitenciari. Únicament se'ls lliuraran quan els voluntaris entrin en el centre i hi dipositin la seva documentació identificativa personal. Els voluntaris han de portar sempre l'esmentada credencial en un lloc visible. A la sortida han d'entregar la credencial i se'ls tornarà la seva documentació.

3.6. Qualsevol modificació en el programa (altes, baixes de voluntaris o canvis en el contingut), s'han de comunicar a la Direcció General. Si es tracta d'altes de voluntaris que pertanyin a una entitat que en tingui autoritzada la intervenció, s'han de remetre les fitxes d'identificació, amb el corresponent informe del centre penitenciari o de la CTASP. La Direcció General ha de remetre, si escau, l'autorització i fer la inscripció en el Registre Especial d'Entitats. Rebuda l'autorització s'han d'omplir les credencials tal com s'expressa al punt anterior.

3.7. Un cop finalitzat el programa d'intervenció, l'entitat ha de presentar a la Junta de Tractament l'avaluació segons el programa inicial proposat en el seu moment. La Junta de Tractament contrastarà la informació subministrada per l'associació amb el seguiment que s'ha fet des del centre i emetrà l'informe d'avaluació, i la completarà amb la documentació que s'estimi oportuna.

3.8. Les credencials tenen validesa durant l'any natural pel qual han estat expedides. Es poden prorrogar pel temps necessari fins a l'acabament del programa demanant autorització a la Direcció General.

3.9. Als efectes d'aquesta Circular, queden excloses les actuacions voluntàries aïllades, esporàdiques o prestades al marge d'organitzacions públiques o privades sense ànim de lucre, executades per raons familiars, d'amistat o bona voluntat. En qualsevol cas, sempre que es consideri des de la Direcció General o des del centre penitenciari que un voluntari podria realitzar una activitat estrictament necessària, se li recomanarà que s'integri en una de les associacions que estan intervenint, per evitar la tasca aïllada dels voluntaris. La Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació impulsarà la integració de les accions individuals dins de les actuacions desenvolupades per les entitats o en aquells programes d'interès de l'Administració penitenciària de Catalunya.

4. Criteris generals en l'actuació de les entitats de voluntariat

Amb caràcter general s'han de tenir en compte els criteris següents:

4.1. Respecte, per part de les entitats i els voluntaris que les integren, a la reglamentació i la normativa pròpia de cada centre penitenciari.

4.2. Els voluntaris han de tenir informats permanentment, mitjançant el responsable de l'àmbit o àrea, la direcció del centre penitenciari o el director de la comissió d'assistència social penitenciària del conjunt de la seva activitat.

4.3. Els voluntaris, les seves entitats i el conjunt de professionals dels centres penitenciaris i de les comissions d'assistència social penitenciària s'han d'esforçar a treballar coordinadament, de manera que s'eviti al màxim la

duplicitat de tasques i la interferència en el camp de cadascun d'ells.

Cal tenir present que mai un voluntari no pot intervenir en àrees que li són alienes, ni pot substituir l'acció que els professionals tenen obligació de dur a terme. La col·laboració i la coordinació s'imposen, doncs, com a actituds bàsiques de tots els implicats en la rehabilitació social dels interns i alliberats.

5. Formació del voluntariat

5.1. La Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació en coordinació amb l'Institut Català del Voluntariat, amb caràcter general, ha de facilitar la formació que necessitin les entitats i els seus voluntaris per tal de portar a terme la seva tasca.

Per portar a terme aquest pla de formació, el Servei de Rehabilitació juntament amb els coordinadors de les entitats i els responsables dels centres penitenciaris i de les comissions d'assistència social penitenciària han de programar les activitats formatives adients.

5.2. Per tal d'agilitar la gestió burocràtica dels voluntaris al centre penitenciari, s'ha dissenyat l'aplicació informàtica Gestió de voluntariat integrada al Programa Catalunya.

6. Gestió del voluntariat als centres penitenciaris

Els directors dels centres penitenciaris i de les comissions d'assistència social penitenciària han de vetllar pel bon desenvolupament, la coordinació i supervisió sistemàtica de les activitats que les entitats portin a terme en els centres penitenciaris i les CTASP a l'hora que han de facilitar els mitjans necessaris perquè els voluntaris desenvolupin la seva tasca.

Per a una gestió correcta, els serveis administratius del centre penitenciari o la CTASP implementaran el Programa gestió del voluntariat.

Disposició addicional

Amb la finalitat d'harmonitzar l'actuació de l'Administració penitenciària en l'execució dels diversos aspectes continguts en aquesta Circular, s'elaboraran amb posterioritat els protocols d'actuació quant a les activitats que desenvolupin les entitats de voluntaris, sens perjudici que, en el futur, un cop avaluats els resultats dels programes d'intervenció que s'hagin executat així com per adequar-ne el contingut a les necessitats que s'esdevinguin, es puguin modificar alguns aspectes o dictar directrius complementàries.

En cas de dubte o necessitat d'adequació del contingut d'aquesta norma, s'ha d'adreçar la consulta al cap del Servei de Rehabilitació d'aquesta Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació.

Disposició final

En rebre aquesta Circular, se n'ha d'acusar recepció al Servei d'Assessorament Jurídic i Inspecció d'aquesta Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació.

La Circular ha de ser llegida en la primera reunió de la Junta de Règim i Administració que tingui lloc després de rebre-la perquè se'n tingui constància i se'n prengui coneixement.

Barcelona, 20 de febrer de 2001

La directora general

Mercedes Sánchez Gómez